

Асистент кафедри загальної
та практичної психології
Ніжинського державного університету
імені Миколи Гоголя
Півень Сергій Миколайович

ОСОБЛИВОСТІ УСВІДОМЛЕННЯ ДОСВІДУ В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ ПЛАНІВ.

Активне усвідомлення власного життєвого шляху особистістю припадає на юнацький вік. Юнацький вік – час відповідального життєвого самовизначення особистості (Л.І.Божович, НО.М.Леонтьєв, С.Д.Максименко, В.О.Татенко, Т.М.Титаренко, І.В.Нікітіна, С.М.Панченко, Р.Ф.Пасічняк та ін.). Випробовування різних соціальних ролей та видів діяльності, розвиток рефлексії закладають фундамент для вироблення молодою людиною активної життєвої позиції, власної філософії життя. Суттєвою особливістю юнацького самовизначення є його орієнтованість на майбутнє (Л.І.Божович, І.С.Кон, Л.О.Регуш та інші).

Структурними компонентами, які забезпечують реалізацію життєвої перспективи, є життєві цілі, плани та програми, набутий життєвий досвід особистості.

Досліджуючи психологічні особливості усвідомлення власного досвіду, ми вважаємо за доцільне зосередити свою увагу визначення типології наративів, особливостей їх породження, взаємозв'язку особистісного розвитку із можливістю осмислення та прийняття власного досвіду, а період юнацтва - це період самовизначення та побудови плану на все життя.

На актуальність дослідження життєвого досвіду вказували представники вітчизняної (Л. І. Анциферова, Л. С.Виготський, Л.І. Воробьова, О.М. Лактіонов, К. К. Платонов, Н. В. Чепелєва) та зарубіжної психології (В.Вундт, У. Джемс, А.Маслоу, К. Роджерс та ін.).

Психологічний аналіз досвіду полягає у виявленні особливостей і джерел суб'єктивного досвіду, визначенні його місця у структурі особистості.

Дослідження було проведено з особами юнацького віку, оскільки, на нашу думку, наративи, які породжують особи даного віку, найменше, стереотипізовані, що дає змогу їх всебічного аналізу. Детальніше зупинимося на психологічних особливостях вікового періоду.

Юнацький вік зацікавив нас з тієї точки зору, що психологічний зміст цього періоду тісно пов'язаний з розвитком самосвідомості, вирішенням задач професійного самовизначення і вступом в доросле життя. Професійне самовизначення - це життєва подія, що змінює подальший плин життя і впливає не лише на професійну складову образу "Я".

Для дослідження особливостей усвідомлення досвіду та виявлення його властивостей з досліджуваними юнацького віку були використані біографічні методи, зокрема: "Автобіографія", "Майбутня автобіографія".

З метою дослідження особливостей усвідомлення досвіду нами був використаний автобіографічний метод. Використання цього методу обґрунтовано тим, що кожній особистості властивий специфічний мотив, породжений метапотребами: "мати самопрезентацію історії власного існування", що реалізується на рівні створення історії життя. Матеріалом для її створення виступає зміст автобіографічної пам'яті. За своєю природою автобіографічна пам'ять не репродуктивна, а реконструктивна. В автобіографії новий досвід усвідомлюється на підставі минулих спогадів, змінюючи їх конфігурацію, смисл і роль в загальній "лінії життя". Минуле не статичне, воно змінюється під впливом минулого досвіду.

Аналізуючи результати, отримані в ході дослідження, ми використовували спрямований, кількісний та якісний аналіз. Якісний аналіз дозволив виявити наявність чи відсутність певної характеристики, тоді як кількісний аналіз дав змогу розглянути частоту окремих тем, слів, символів,, що зустрічалися в текстах.

З метою контент-аналізу автобіографічних текстів, отриманих в процесі дослідження, ми розробили схему кількісного аналізу автобіографії

Ми проаналізували автобіографії досліджуваних юнацького віку і підраховали, з якою частотою зустрічаються ті чи інші змінні, що входять до виокремлених категорій.

Виокремлені змінні зустрічалися з частотою:

дочка (син), член сім'ї - 100% досліджуваних;

- учень (студент) - 100%;
- друг (товариш) - 68%;
- мати (батько) - 4%;
- громадянин - 3%;
- ролі, пов'язані з виконанням соціальних доручень - 5%;
- ролі, пов'язані з професією (роботою) - 11%.

Проводячи контентний аналіз автобіографій, ми також підраховали кількість подій, що описували досліджувані юнацького віку. Переважно позитивні події життя описували 40% досліджуваних, негативні події - 15%, 17% досліджуваних не визначились у своєму ставленні до подій власного життя, ті ж події вони могли описувати як позитивні та негативні одночасно. У 28% - спостерігався опис лише формальних дат та подій свого життя, без жодного виявлення ставлення до них автора.

Список використаної літератури:

1. Титаренко Т., Панок В. Старший шкільний вік: рефлексія, самовизначення, вибір професії, життєві плани // Основи практичної психології. – К.: Либідь, 1999. – С.440-446.
2. Чепелева Н. В. Нарратив как средство интерпретации личного опыта// Психология на перетині тисячоліть. – К.. Гнозис 1999.